

Bezetting in Oss

Themafoto:

De installatie van NSB-burgemeester Hermanus Apeldoorn in Oss in maart 1944. Op de achtergrond zie je een hakenkruis en een portret van Adolf

Hitler en NSB'er Anton Mussert.

Dit was in de raadzaal van het gemeentehuis aan de Molenstraat.

Dit is nu Museum Jan Cunen.

*Foto: fotodienst der NSB,
collectie Stadsarchief Oss.*

Bezetting in Oss

**Vind je dat je op school moet leren over de
Tweede Wereldoorlog?**

Waarom wel of niet?

**Is deze oorlog belangrijker dan andere
oorlogen?**

Bezetting in Oss

**Moet de Tweede Wereldoorlog en de
slachtoffers van de oorlog ieder jaar
op 4 mei worden herdacht?**

Ja?

Op wat voor manier, wat spreekt jou aan?

Nee?

Waarom niet?

Bezetting in Oss

**Stel je voor;
je woont tijdens de Tweede Wereldoorlog
in een grote boerderij.**

**Zou je Joodse vluchtelingen onderdak
geven, als ze bij jou willen onderduiken?**

Waarom wel of niet?

Bezetting in Oss

Pater Titus Brandsma was belangrijk voor Oss.

**Hij was medeoprichter van de krant,
de bibliotheek en de Hogere Burgerschool
(nu het TBL). Hij vond dat kranten in de oorlog
de advertenties en berichten van de Duitsers
moesten weigeren. Ook vond hij dat Joodse
kinderen gewoon naar school mochten.**

**Het was in de oorlog heel gevaarlijk om
voor je mening uit te komen.**

**Titus Brandsma werd gearresteerd en stierf
in 1942 in concentratiekamp Dachau.**

Wat zou jij doen in de oorlog?

Voor je mening uitkomen of stil blijven?

Waarom?

Bezetting in Oss

In de oorlog was er vaak weinig te eten.
Stel je voor; je werkt als hulpje bij een bakker.
De bakker heeft het moeilijk, want er zijn maar
weinig grondstoffen om brood mee te bakken.

En het Duitse leger wil dat hij brood aan
de soldaten levert.

Mag je stiekem een
paar broden meenemen naar huis,
omdat je familie weinig te eten heeft?

Waarom wel of niet?

Bezetting in Oss

Stel je voor;
je werkt in de Tweede Wereldoorlog bij
de gemeente. Er komt een nieuwe
burgemeester die lid is van de NSB en voor
de Duitse bezetter werkt.

Wat zou jij doen?
Neem je ontslag, duik je onder,
blijf je aan het werk?

Waarom maak je die keuze?

Bezetting in Oss

**Er waren veel manieren om verzet te plegen
tijdens de Tweede Wereldoorlog.**

**Diefstal, spionage, treinsporen blokkeren,
het vervalsen van voedselbonnen en
identiteitskaarten. Maar er werden ook
overvallen en aanslagen gepleegd.**

**Vind jij dat je in de oorlog geweld mag
gebruiken tegen het Duitse leger?
Of ben je dan op dezelfde manier bezig
als de bezetter?**

Bezetting in Oss

Het is best vreemd om foto's te zien van gewone dingen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Maar ook het dagelijkse leven ging gewoon door. Er trouwden nog steeds mensen, kinderen speelden, mensen werden verliefd, er werden baby's geboren.

Wat denk jij; was iedereen in de Tweede Wereldoorlog lid van het verzet of steunden ze actief het Duitse leger of waren er ook andere mogelijkheden?

Bezetting in Oss

**Nederlandse mannen moesten vanaf 1943
verplicht in Duitsland gaan werken, want de
Duitse mannen zaten in het leger en konden
daardoor niet in de fabrieken werken.**

Wie zich niet meldde, werd gestraft.

**Stel je voor; je bent een man van 20 jaar
en je krijgt in de oorlog een oproep om
in Duitsland te gaan werken.**

Wat zou jij doen?

Bezetting in Oss

In 1943 moesten alle Nederlanders hun radio inleveren. De Duitse bezetter was bang dat mensen naar verboden radiozenders zouden luisteren, zoals Radio Oranje, waarop de koningin vanuit Engeland haar toespraken hield. Als je je radio niet inleverde, kon je in de gevangenis komen of zelfs de doodstraf krijgen. Sommige mensen verstopten hun radio.

Wat zou jij doen?

En zou je nu je mobieltje inleveren als daarom gevraagd wordt?

Bevrijding van Oss

Themafoto:

De Britse soldaten die op 19 september 1944 Oss bevrijdden, vertrokken weer diezelfde dag uit Oss. Ze werden enthousiast uitgezwaaid en de Nederlandse vlaggen hingen uit.

Foto: Leo van den Bergh, collectie Stadsarchief Oss.

Bevrijding van Oss

Wat voor monument zou jij maken om de bevrijding te vieren? Dit hoeft geen beeld te zijn, het mag ook iets heel anders zijn. Bijvoorbeeld een monument met muziek, film, foto's, gedichten, of digitaal.

Bevrijding van Oss

Op 5 mei 1945 gaven de Duitsers zich over en was heel Nederland vrij. Oss en omgeving werden al in het najaar van 1944 bevrijd.

Officieel wordt op 5 mei de nationale bevrijding gevierd.

Op welke datum zou jij het liefst de bevrijding vieren? Waarom?

En op wat voor manier wil jij de vrijheid vieren?

Bevrijding van Oss

Op 19 september 1944 werd Oss bevrijd door het Britse leger. Op deze foto zie je een straat toen Oss net bevrijd was.

Waarom kun je dit zien?

Noem drie dingen.

Bevrijding van Oss

Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren mensen niet vrij om te doen wat ze wilden. Ze konden niet lezen en zeggen wat ze wilden, ze konden soms niet werken of naar school. Auto's, fietsen en radio's werden ingepikt. Ze konden niet op reis naar familie of vrienden.

Wat zou jij het meeste missen?

Wat zou je meteen gaan doen als de oorlog voorbij was?

Bevrijding van Oss

**Na de bevrijding waren mensen blij,
maar ook boos. Boos op de Duitsers,
maar ook op Nederlanders die met hen samen
hadden gewerkt. Veel mensen wilden wraak
nemen. Vind jij dat mensen die met de
Duitse bezetter samen hadden gewerkt,
gestraft moesten worden?**

Waarom wel of niet?

Bevrijding van Oss

Voor de Joden die ondergedoken hadden
gezet, was de bevrijding niet zo feestelijk.

En de Joden die de concentratiekampen
overleefd hadden, keerden vaak maanden later
pas terug naar Nederland. Ze hadden geen
paspoort, hun spullen waren weg,
in hun huizen woonden andere mensen
en veel familieleden en vrienden
waren vermoord.

Hoe denk je dat zij zich voelden?

Bevrijding van Oss

Op 19 september 1944 werd Oss bevrijd door het Britse leger. Duitse soldaten werden gevangen genomen. Veel Duitsers in Oss hoorden niet bij de gevechtstroepen, maar hadden ondersteunende functies.

Wat denk jij, waren de Duitse soldaten blij, bang, verdrietig of iets anders?

Waarom denk je dat?

Bevrijding van Oss

Kort na de bevrijding werden er veel spullen van de Duitse bezetter verbrand. Zoals documenten, vlaggen en portretten. Deze zaken kunnen interessante informatie over de oorlog geven. Als jij nu terugkijkt, wat vind jij dan; was het goed om die spullen te verbranden? Waarom wel of niet?

Bevrijding van Oss

Op 19 september 1944 werd Oss bevrijd door het Britse leger tijdens de militaire operatie Market Garden. De Britse soldaten gingen weer verder. De Duitse soldaten waren nog niet weg uit Nederland en staken huizen in brand en vuurden bommen af. Pas in mei 1945 werd heel Nederland bevrijd.

Zou jij in die tussentijd de Nederlandse vlag al op durven hangen bij je huis?

Waarom wel of niet?

Bevrijding van Oss

Een jaar na de bevrijding werd er een optocht gehouden met wagens, die door het centrum van Oss reden. Dat waren vrolijk versierde wagens, maar ook wagens met nagemaakte bommen, hakenkruizen en zelfs nagespeelde concentratiekampen. Wat voor soort versierde wagen zou jij maken om de vrijheid te vieren?

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Themafoto:

De Osse Molenstraat in 1942. Je ziet het gemeentehuis (nu Museum Jan Cunen). Als je goed kijkt, zie je dat de in het zwart geklede man op de stoep de verplichte davidster op zijn jas draagt.

*Foto: Leo van den Bergh, collectie
Stadsarchief Oss.*

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

De Joodse gemeenschap was heel belangrijk voor de groei van Oss. Veel grote bedrijven in Oss werden gesticht door Joodse ondernemers.

Zoals de vleesfabrieken van Hartog en Zwanenberg, het farmaceutische bedrijf Organon en de tapijtfabriek Bergoss. In de Tweede Wereldoorlog moesten de fabrieken doorgaan met hun werk. Maar bij veel bedrijven werden Joden ontslagen. Zij mochten niet meer werken. Er kwam ook vaak een Duitse bewindvoerder, die alles in de gaten hield.

Stel je voor; jij bent de directeur van een van die fabrieken. Wat zou jij doen? En waarom?

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Stel je voor; je werkt in de Tweede Wereldoorlog bij de gemeente. Het Duitse leger haalt Joden weg uit hun huizen. Daarna nemen ze hun huizen en spullen in beslag. De gemeente en politie moeten hier aan mee werken. Als je niet meewerkt, word je zwaar gestraft. Je werk is belangrijk voor je, want anders heb je geen geld. Bovendien kun je het verzet helpen als je op het gemeentehuis werkt. Wat doe je?

In 1942 en 1943 deporteerde de Duitse bezetter veel Joden uit Oss. 70 woningen van Joodse eigenaren werden in beslag genomen en 50 gehuurde huizen werden helemaal leeggehaald. De Duitsers gaven opdracht aan de gemeente en de politie om dit te regelen. Dit staat in een onderzoek dat de gemeente Oss in 2021 heeft gedaan. De burgemeester van Oss zei hierover dat we moeten leren van het verleden. Je moet zelf na blijven denken, ongeacht de koers die de grote groep kiest. "De grootste les uit deze afschuwelijke waarheid is, dat het kon gebeuren en weer kan gebeuren." Samen met de Joodse gemeenschap van Oss heeft de burgemeester een Anne Frank boom gepland bij het oorlogsmonument aan de Nieuwe Hescheweg. De boom is een nazaat (stek) van de kastanjeboom die Anne Frank vanuit haar onderduikplek, het Achterhuis, kon zien.

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Veel Joden vluchtten in de Tweede Wereldoorlog of doken onder zodat ze niet werden opgepakt door de Duitse bezetter.

Ook in deze tijd zijn er vluchtelingen.

Hoe denk jij dat de mensen over 50 jaar naar ons terugkijken, over hoe wij nu omgaan met vluchtelingen?

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Wat voor monument zou jij maken om de Joodse slachtoffers te herdenken die in de Tweede Wereldoorlog omgekomen zijn? Dit hoeft geen beeld te zijn, het mag ook iets heel anders zijn. Bijvoorbeeld een monument met muziek, film, foto's, gedichten, of digitaal.

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

**Voor de Joden uit Oss die vermoord zijn in de
Tweede Wereldoorlog, zijn in Oss
en Geffen struikelstenen geplaatst.**

Heb je deze struikelstenen al eens gezien?

Wat vind je van deze stenen?

De Duitse kunstenaar Gunter Demnig bedacht deze struikelstenen. Op de stenen staan de naam, geboortedatum, deportatiedatum en plaats en datum van overlijden. Ze worden in de stoep geplaatst voor de huizen waar de Joden hebben gewoond die in de Tweede Wereldoorlog vermoord zijn. De stenen liggen door heel Europa. Ook in Oss en Geffen zijn er stenen geplaatst door de Werkgroep Struikelstenen Oss en Heemkundewerkgroep Vladerack. Er zijn 269 Joodse inwoners opgepakt en vermoord. De struikelstenen heten zo omdat je erover struikelt met je hoofd en je hart, en je moet buigen om de tekst te kunnen lezen. Door de struikelstenen blijven de vele Joodse slachtoffers in onze gedachten.

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

**Een Joods gebedshuis heet een synagoge.
Vanaf 1831 was er in Oss een synagoge aan de
Koorstraat, tegenover de Grote Kerk.
Deze werd beschadigd in de Tweede
Wereldoorlog. Alleen het voorgebouw is
blijven staan. Na de Tweede Wereldoorlog
werd een nieuwe synagoge gebouwd in de
Oude Kerkstraat. Maar er waren niet genoeg
Joden meer in Oss om een eigen synagoge te
onderhouden. Deze synagoge is verbouwd tot
huis. Kun je iets anders verzinnen, waarvoor dit
bijzondere gebouw goed gebruikt kan worden?**

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Toen de Jodenvervolgung in de Tweede Wereldoorlog begon, doken veel Joden onder of ze vluchtten naar het buitenland. Bijvoorbeeld naar Amerika. Maar dat werd steeds moeilijker. Probeer je in te leven in die tijd. Een tijd zonder internet of social media. Wat zou er moeten gebeuren waardoor jij besluit; "nu moet ik echt weg"? En hoe zou je je vlucht aanpakken?

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Stel je voor;
je hebt een Joodse vriend in de straat.
Zijn hele familie wordt in de Tweede
Wereldoorlog weggevoerd door Duitse
militairen en naar een concentratiekamp
gebracht. Je ziet het gebeuren.
Hij geeft je nog snel een boek en een spel
waarmee jullie vaak speelden.
Niemand van de familie overleeft de oorlog.
Wat zou je na de oorlog met die spullen doen?

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

De Joodse familie Van Gelder uit Oss heeft in de Tweede Wereldoorlog een babyboek gemaakt voor hun baby Florence. Net als mensen nu nog vaak doen, met foto's en verhaaltjes. De hele familie Van Gelder is in de oorlog vermoord.

Florence is maar 5 jaar geworden.

Dit boek is via hun burens jaren later in de collectie van het Stadsarchief terechtgekomen.

Wat zou je met dit boek kunnen doen om mensen te vertellen over de misdaden in de

Tweede Wereldoorlog?

**De Joodse
gemeenschap
in Oss**

Voor de Joden uit Oss die gedeporteerd en vermoord zijn in de Tweede Wereldoorlog zijn struikelstenen geplaatst.

Zou je dit soort stenen ook willen plaatsen voor andere oorlogsslachtoffers? Bijvoorbeeld mensen uit het verzet of Joden die zelfmoord hebben gepleegd? Of voor andere groepen die vervolgd werden door de Duitse bezetter zoals Sinti en Roma, homoseksuelen en Jehova's getuigen?

Waarom wel of niet?

Morele dilemma's,
wat zou jij doen?

Themafoto:

Duitse militairen en verraders werden tijdens de bevrijding opgepakt.

Zoals NSB'ers en mensen die met de Duitse bezetter hadden samengewerkt. Deze man werd door de straten van Oss meegenomen en moest verplicht de Hitlergroet brengen terwijl iedereen toekeek.

Foto: Leo van den Bergh, collectie Stadsarchief Oss.

Morele dilemma's,
wat zou jij doen?

Stel je voor; je bent burgemeester van Oss in de Tweede Wereldoorlog. Wat zou jij doen? Blijven onder de Duitse bezetter of onderduiken?

Waarom?

Louis de Bourbon werd in mei 1941 burgemeester van Oss. Hij moest lastige keuzes maken: moest hij wel of niet meewerken met de Duitse bezetter? Hij probeerde de Joodse inwoners te helpen en de Duitsers tegen te werken. In 1943 wilde hij niet langer burgemeester zijn en vroeg hij om ontslag. Maar hij kreeg hiervoor geen toestemming en hij dook onder. De Duitsers veroordeelden hem tot de doodstraf, als ze hem zouden vinden. Maar dat gebeurde niet. Na de bevrijding in 1944 werd hij weer burgemeester.

↖ ? ↗
|
**Morele dilemma's,
wat zou jij doen?** ↖ ? ↗
|

Stel je voor;
je leeft in de Tweede Wereldoorlog.
Je beste vriend(in) is Joods. Ineens moeten
Joodse kinderen van school af en er komen op
veel plekken bordjes: verboden voor Joden.

Je ouders zeggen dat je niet meer
met je vriend(in) mag omgaan.
Wat zou jij doen?

Morele dilemma's,
wat zou jij doen?

Stel je voor;

je leeft in de Tweede Wereldoorlog.

**De vader van je beste vriend(in) is een NSB'er
en werkt samen met de Duitse bezetter.**

**Je ouders kennen mensen die Joodse
onderduikers in huis hebben en vinden dat je
niet meer met je vriend(in) mag omgaan.
Ze zijn bang dat je de onderduikers per ongeluk
verraadt en dat ze opgepakt zullen worden.**

Wat zou jij doen?

**Morele dilemma's,
wat zou jij doen?**

Stel je voor;
je hebt een bakkerij in de Tweede Wereldoorlog.
Jouw gezin en de vijf mensen die bij jou werken,
leven van de opbrengsten hiervan.
Je moet brood aan het Duitse leger leveren,
anders sluiten ze jouw winkel.

Wat zou jij doen?

**Morele dilemma's,
wat zou jij doen?**

Stel je voor;

je loopt in de Tweede Wereldoorlog met je moeder naar huis door de polder. Er is weinig te eten. Je hebt bij een boerderij wat melk en brood gehaald. Jullie zien een gewonde Duitse soldaat aan de kant van de weg liggen.

Hij is nog jong, ongeveer even oud als jouw oudste broer. Hij vraagt om iets te drinken.

Je moeder geeft hem wat melk.

Ze vraagt of je dit niet tegen je vader wilt zeggen, want hij begrijpt dat vast niet.

Wat zou jij doen?

Morele dilemma's,
wat zou jij doen?

**Na de bevrijding waren mensen blij,
maar ook boos. Boos op de Duitsers en op
de mensen die met hen hadden samengewerkt.
Ze wilden wraak nemen. Winkels die spullen
aan het Duitse leger hadden geleverd, werden
vernield. Hoofden van vrouwen die omgingen
met Duitse soldaten werden kaalgeschoren.**

Zou je hieraan meedoen of niet?

Waarom wel of niet?

↖ ? ↗
|
**Morele dilemma's,
wat zou jij doen?** ↖ ? ↗
|

Stel je voor;

je woont in Oss in de Tweede Wereldoorlog.

In 1944 komt er een NSB'er als burgemeester.

Hij wil iedereen die zich verzet in Oss en omgeving oppakken. Je wilt hem doodschieten en dan vluchten. Maar je weet dat er waarschijnlijk wraak wordt genomen, soms ook op onschuldige mensen.

Pleeg je die aanslag of niet?

In maart 1944 kreeg Oss een nieuwe burgemeester: Hermanus Apeldoorn. Hij was een aanhanger van de NSB. Hij hield bij wie er volgens hem het verzet hielp en gevaarlijk was voor de Duitse bezetter. Verzetsgroepen uit de omgeving waren bang dat hij iedereen op zou gaan pakken. Ze pleegden daarom een aanslag. Op 10 augustus 1944 schoten ze de burgemeester dood in een hotel in Ravenstein. Duitse militairen namen wraak. Ze schoten een inwoner van Ravenstein dood, die niets met de aanslag te maken had en veroordeelden verschillende verzetsmensen tot de doodstraf.

Morele dilemma's,
wat zou jij doen?

Stel je voor;
je bent een Amerikaanse piloot in de Tweede Wereldoorlog. Je vliegtuig wordt boven Nederland neergeschoten door het Duitse leger. Je gebruikt een schietstoel, maar komt in de Maas terecht en verdrinkt bijna. Een Duitse soldaat haalt je uit het water. Je brengt de rest van de oorlog door in een krijgsgevangenkamp.

Moet je de Duitse soldaat dankbaar zijn of niet?

Morele dilemma's, wat zou jij doen?

**Durf jij uit te komen voor jouw mening,
ook al vindt een grote groep iets anders?
Zoals in je klas, online, bij je vrienden of familie?**

Leg uit waarom je dat vindt.

**Morele dilemma's,
wat zou jij doen?**

Vind je het fijn of juist vervelend om met mensen te praten die een hele andere mening hebben over dingen die jij belangrijk vindt?

Leg uit waarom je dat vindt. En vertel ook wat voor jou belangrijke onderwerpen zijn.

**Vrijheid in
verbondenheid**

Wat betekent vrijheid voor jou?
Kun je dit in een paar zinnen beschrijven?

**Vrijheid in
verbondenheid**

Voel jij je vrij?
Waarom wel of niet?

**Vrijheid in
verbondenheid**

Met wie voel jij je verbonden?

Waarom?

**Vrijheid in
verbondenheid**

Is iedereen op dit moment vrij, denk je?

Ja?

Waarom denk je dat?

Nee?

Wie is er nu niet vrij?

**Vrijheid in
verbondenheid**

**Wat vind jij;
Verbonden zijn met anderen en 'erbij horen'
is belangrijker dan vrijheid.**

Waarom vind je dat wel of niet?

**Vrijheid in
verbondenheid**

Wie gun jij meer vrijheid in het leven?

Waarom?

**Vrijheid in
verbondenheid**

**Kan jouw vrijheid andere mensen beperken?
Op wat voor manier?**

**Vrijheid in
verbondenheid**

Wat vind jij het beste passen bij vrijheid?
Er zijn zo min mogelijk regels en wetten.
Of; iedereen heeft evenveel controle over
de manier waarop de regels en wetten
gemaakt worden.

**Vrijheid in
verbondenheid**

**Ben je het eens met de stelling;
Vrijheid is gaan en staan waar je wilt,
zonder aan iemand verantwoording
af te leggen?**

Waarom wel of niet?

**Vrijheid in
verbondenheid**

**Ben je het eens met de stelling;
Vrijheid maak je samen?**

Handleiding

Beste docent,

Hierbij vind je een serie praatkaarten waarmee je het gesprek aan kunt gaan met jouw leerlingen over belangrijke historische én hedendaagse onderwerpen. Deze praatkaarten zijn gemaakt door de gemeente Oss en Stadsarchief Oss in samenwerking met het Nationaal Comité 4 en 5 mei, het onderwijs en de Werkgroep Struikelstenen Oss. Ze hebben 5 thema's:

- Bezetting in Oss
- Bevrijding van Oss
- De Joodse gemeenschap in Oss
- Morele dilemma's, wat zou jij doen?
- Vrijheid in verbondenheid; het jaarthema van 4 en 5 mei 2022

Deze praatkaarten zijn geschikt voor groep 7 en 8 van het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en de eerste klassen van het mbo. Je kunt ze inzetten bij geschiedenis, mens en maatschappij, thema- of projectweken en burgerschapsvorming. De kaarten gaan uit van enige basiskennis van de Tweede Wereldoorlog.

Op deze praatkaarten staan vraagstukken, dilemma's en stellingen; het zijn geen kennisvragen. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Het doel van de kaarten is om het gesprek aan te gaan, om bewustwording te creëren en vooral om de leerlingen zelf over vraagstukken na te laten denken. Deze vraagstukken zijn zowel in de Tweede Wereldoorlog als in het heden van belang. Je kunt de praatkaarten op verschillende manieren in de les gebruiken. Een paar voorbeelden:

1. Je kunt een of een aantal kaarten uitkiezen die passen bij jouw lessen of bij de actualiteit. Je zet de stelling op het (digi)bord en bespreekt deze klassikaal met de leerlingen. Daarna deel je de klas op in groepjes van maximaal vier leerlingen. Ze bespreken allemaal dezelfde vraag of stelling en schrijven hun ideeën en argumenten op. Daarna worden de reacties uitgewisseld: één leerling vertelt per groepje wat zij besproken hebben. Je kunt eventueel nog een klassikaal afsluitend gesprek houden. Deze manier is vooral geschikt voor het primair onderwijs en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs.

2. Je verdeelt de kaarten van één thema onder groepjes leerlingen. Ieder groepje heeft een eigen kaart. Je loopt door de klas en schuift bij de groepjes aan. Na een bepaalde tijdsduur, bijvoorbeeld een kwartier, presenteert één leerling per groep de kaart en de reacties die hierop kwamen. Het is belangrijker dat er een gesprek plaatsvindt, dan dat er consensus wordt bereikt binnen de groep of de klas.
3. Laat een aflevering van het tv-programma '13 in de oorlog' of een andere passende serie zien. Behandel daarna klassikaal een aantal kaarten met stellingen die in het programma aan bod zijn gekomen.

De praatkaarten zijn via de website van het Stadsarchief Oss ook als pdf-bestand beschikbaar, zodat je ze via het digibord kunt gebruiken.

Martine Eerelman, Erfgoed specialist Stadsarchief Oss

Beste leerlingen,

Je hebt vast wel van de Tweede Wereldoorlog gehoord. De nazi's waren in Europa aan de macht en hebben veel mensen onderdrukt en vermoord. Maar weet je ook wat er in Oss is gebeurd? En wat jij zou doen in oorlogstijd? Oss had een relatief grote Joodse gemeenschap. Van de 364 Joodse inwoners hebben 269 mensen de oorlog niet overleefd. De meeste anderen zijn niet teruggekeerd naar Oss. Iedereen die anders was, liep gevaar in de oorlog: mensen met een andere cultuur zoals Joden, Sinti en Roma, maar ook homoseksuelen en gehandicapten. Ook mensen met een andere mening of linkse politieke ideeën waren niet veilig. Helaas is het nog steeds mogelijk dat groepen mensen met elkaar in oorlog raken. Het is daarom belangrijk dat we leren van de Tweede Wereldoorlog. En dat we samen nadenken wat we moeten doen voor een rechtvaardige samenleving. Wat zou jij doen? Wat vind jij belangrijk? Ben jij bereid om je eigen veiligheid te riskeren voor dingen waarin jij gelooft? En voor het beschermen van de rechten en veiligheid van andere mensen? Deze praatkaarten kunnen ervoor zorgen dat je samen met anderen nadenkt over deze vragen. Zodat je weet wat jij belangrijk vindt, voor jezelf en voor de samenleving.

Wobine Buijs-Glaudemans, Burgemeester van Oss

Geachte gasten,

Met trots bied ik u de Osse Praatkaarten aan. Deze kaarten zijn bedoeld voor het onderwijs. Maar ook op andere plekken kunnen de stellingen en dilemma's die erop staan zorgen voor mooie gesprekken. Vandaag, 5 mei, vieren we de Nationale Bevrijding in Oss. Het jaarthema 'Vrijheid in verbondenheid' is een van de vijf onderwerpen van de praatkaarten. Aanleiding om de praatkaarten te maken is het rapport 'Het handelen van het gemeentebestuur van Oss bij de onteigening en vervreemding van panden van Joodse inwoners tijdens en na de Tweede Wereldoorlog' dat afgelopen jaar verscheen. Oss had een relatief grote Joodse gemeenschap. Van de 364 Joodse inwoners hebben 269 mensen de oorlog niet overleefd. Na de deportatie werden op bevel van de bezetter woningen in beslag genomen en spullen uit huis gehaald. De les uit deze afschuwelijke geschiedenis is dat dit kon gebeuren en nog steeds kan gebeuren. Ambtenaren en bestuurders moeten naast professionaliteit ook een moreel kompas hebben. We moeten zelf blijven denken; ook als de grote groep een ander pad kiest. Deze praatkaarten gaan over vrijheid en verbondenheid, keuzes maken, je uitspreken en vieren en herdenken. Met deze kaarten kunnen scholieren nadenken over dilemma's en stellingen. En dat doen ze samen met hun leraren en klasgenoten. Want vrijheid maak je samen.

Wobine Buijs-Glaudemans, Burgemeester van Oss

Colofon

Samenstelling praatkaarten: Gemeente Oss en Stadsarchief Oss in samenwerking met het Nationaal Comité 4 en 5 mei, Werkgroep Struikelstenen Oss en verschillende vertegenwoordigers van het onderwijs

Historisch beeldmateriaal: collectie Stadsarchief Oss

Vormgeving: Team Vormgeving en publicatie gemeente Oss

Druk: Digidecks

Maart 2022

Voor het thema 'Wat zou jij doen?' is gebruik gemaakt van lesmateriaal van Erfgoed Brabant: 'Wat is het je waard', versie Oss uit 2017.

Wil je deze praatkaarten overnemen of op een andere manier gebruiken? Neem dan even contact op met Martine Eerelman, erfgoed specialist Stadsarchief Oss: informatie@stadsarchiefoss.nl

Meer weten?

Kijk dan eens op de website van Stadsarchief Oss, bij het onderwerp Educatie: www.stadsarchiefoss.nl. Hier staat onder andere het lesprogramma van Erfgoed Brabant: Wat is het je waard.

Op de collectiewebsite van Stadsarchief Oss is veel beeldmateriaal te vinden: collecties.stadsarchiefoss.nl

Op de website van de gemeente is het onderzoek uit 2021 naar de onteigening van Joods vastgoed en de rol van de gemeente te downloaden: www.oss.nl

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei heeft diverse onderwijsprojecten: www.4en5mei.nl/educatie